

Prirodna prava djece

Gianfranco Zavalloni

Gianfranco Zavalloni nudi nam još jednu perspektivu na prava djece koja nadilaze Konvenciju o pravima djeteta.

Sjećanje na djetinjstvo

Volim se igrati, crtati, pričati i slušati priče, raditi i gledati lutkarske predstave. Volim dječji svijet i usto vjerujem kako je od velike važnosti da dio našeg unutarnjeg djeteta ostane živjeti u nama kad odrastemo. I tako se već šesnaest godina u dječjem vrtiću igram s djecom u dobi od tri do šest godina.

To je razlog zbog kojeg sam prije više od petnaest godina napisao Manifest o prirodnim pravima djece (Children's natural rights manifesto). Radeći kao odgajatelj, a potom i kao ravnatelj vrtića, shvatio sam da gotovo svako situirano dijete u Europi uživa prava ustanovljena Konvencijom o pravima djeteta (odgoj i obrazovanje, zdravlje, igra...). Pa ipak, ova i ostala djeca ne uživaju ono što ja zovem 'prirodnim pravima'. Moj je Manifest zapravo upućen odraslima jer djeca ga ionako

shvaćaju. To je isto kao kad Saint-Exupéryjev Mali princ kaže: 'Odraslima uvijek treba objašnjavati ono što djeca odmah razumiju.'

Da bismo mogli razumjeti tuđe djetinjstvo, potrebno je prisjećati se vlastitog, što znači misliti o sebi kao o djetetu. Da bismo to mogli, moramo si postaviti neka pitanja: Što smo tada voljeli raditi? Gdje smo se igrali? S kim smo rado provodili vrijeme? Mislim da je korisno početi s ovakvim

pitanjima da bi se analizirali odnosi između svijeta djetinjstva i modernog društva iz perspektive onoga što su, prema mom mišljenju, danas sasvim zanemarena prava.

1. Pravo na slobodno vrijeme

U današnjem je svijetu sve isplanirano, elaborirano i kompjuterizirano; obitelj, vrtić ili škola zapravo planiraju djeci cijeli tjedan. Nema mjesta improvizaciji. Djeca nemaju mogućnosti činiti nešto samostalno, igrati se kako ona hoće. Njima je prijeko potrebno vrijeme da budu sami sa sobom, da se nauče snalaziti u svakodnevnim životnim konfliktnim situacijama. Djeci su takva iskustva važna kako bi postala razumne odrasle osobe.

2. Pravo na prljanje

'Nemoj se zaprljati' tipičan je savjet roditelja. Uvjeren sam da bi djeca

PRIRODNA PRAVA DJECE

1. Pravo na slobodno vrijeme
živjeti neko vrijeme
koje nisu isplanirali odrasli

2. Pravo na prljanje
igrati se pijeskom, zemljom, travom, lišćem,
vodom, kamenčićima, grančicama

trebala imati pravo igrati se prirodnim materijalima kao što su pijesak, zemlja, trava, lišće, kamenčići, grančice... Tako je veselo trčkarati po lokvi vode! Promatrajmo djecu u pauzi organizirane igre, dok su u nekom grmlju... Uočiti ćemo kako uživaju igrajući se satima s nekim sitnicama koje su pronašla na tlu.

3. Pravo na miris

U današnje vrijeme bismo najradije sve zapakirali u vakuum, a time smo uklonili najrazličitije mirise. Pomislimo na pekarnicu, radionicu za popravak bicikala, postolarsku radionicu, ljekarnu. Svako mjesto ima svoj miris: vrtić, škola, bolnica, trgovina, crkva. U današnje vrijeme, međutim, svi oni mirišu jednako - na deterdžent. Više ne postoje razlike. Pa ipak, tko od nas ne voli udisati miris zemlje poslije pljuska, tko se ne osjeća blaženo mirišući karakterističan vonj humusa pomiješan s

mirisom divljeg bilja dok prolazi šumom? Naučimo li djecu uživati u mirisanju i prepoznavanju miomirisa prirode, to će biti iskustvo koje će ih pratiti cijeloga života.

4. Pravo na dijalog

Svakom od nas moralo bi biti jasno kako je otužna jednosmjerna komunikacija i sustav jednosmjernih informacija. Svi smo mi pasivni promatrači sredstava masovnog priopćavanja, a osobito televizije. Ljudi jedu, igraju se, rade, družu se s prijateljima dok 'je upaljen televizor'. Televizija prenosi obrasce kulture koji ukalupljuju pasivne konzumente. Televizija je dokrajčila uporabu riječi. Omogućite komunikaciju, razgovor i dijalog pričanjem priča, prepričavanjem legendi, stvaranjem lutkarskih predstava.

5. Pravo na korištenje ruku

Tržište nastoji ponuditi gotove proizvode

i staviti na raspolaganje predmete koji se ne mogu popravljati. Industrijske su igračke toliko savršene i potpune da im djeca ne moraju ništa dodavati. Da bi se djecu upoznao s radom na računalu, već im u vrtiću predlažu da se na njemu igraju, čime ih se navikava na videoigre. Istodobno djeca nemaju prilike razvijati manualne vještine, osobito finu motoriku. Nije lako pronaći djecu koja znaju zabiti čavao, piliti i turpijati drvo, upotrijebiti brusni papir, lijepiti; kao ni odrasle koji svojoj djeci kupuju poklone u željezariji. Korištenje ruku jedno je od prava koje se u našem postindustrijskom društvu najmanje poštuje.

6. Pravo na dobar početak

Mislim na problem onečišćenja. Voda više nije čista, zrak je zagađen, tlo kontaminirano. Žaloso je biti neželjena posljedica razvoja i napretka. Stoga je važno 'vratiti se' te ponovno otkriti zadovoljstvo šetnje gradom, zajedničkog

3. Pravo na miris
osjetiti užitak mirisa, prepoznavati vonj prirode

4. Pravo na dijalog
slušati i imati priliku govoriti

5. Pravo na korištenje ruku
zabijati čavle, piliti i turpijati drvo,
koristiti brusni papir, lijepiti, mijesiti glinu,
vezati užu, paliti vatru

6. Pravo na dobar početak
od rođenja jesti cjelovite namirnice,
piti svježnu vodu i disati čisti zrak

boravka u vedroj atmosferi. A to je često ono za čim žude naša djeca. Zato je važno od rođenja jesti cjelovite namirnice, piti svježvu vodu i disati čist zrak.

7. Pravo na ulicu

Ulice i trgovi osmišljeni su zato da bi se ljudi susretali i družili. Danas su ispunjeni prometom i parkiralištima, a paradoks je u tome što nas zapravo razdvajaju. U stvarnosti je nemoguće vidjeti kako se djeca slobodno igraju na trgu. Stari su ljudi na ovakvim mjestima uvijek izloženi opasnosti. Doista bismo morali imati na umu da ova mjesta, kao i ostale javne površine, pripadaju svima.

8. Pravo na divljinu

Čak je i slobodno vrijeme organizirano. Živimo u doba 'uživanja'. Uređen je svaki detalj igrališta, a isto je na dvorištima vrtića, zelenim površinama; sve je podjednako urbano isplanirano.

No, gdje možete sagraditi sklonište u šumi, igrati se skrivača, penjati se po drveću? Čovjek bi trebao prestati svime manipulirati i ostaviti prostora divljini, a i djeci.

9. Pravo na tišinu

Možemo zatvoriti oči i tako ih odmoriti, ali naše su uši uvijek otvorene i neprestano su podvrgnute vanjskim podražajima. Čini mi se da smo se toliko naviknuli na buku da se bojimo tišine. Na dječjim je zabavama sve češća glasna glazba, a isto je tako i u vrtićima. Ljudi koji u šetnju prirodom odlaze s iPod-om primjerci su ovakvog napretka. Nemamo prigodu čuti puhanje vjetra, pjev ptica, žuborenje vode. Pravo na tišinu znači ponovno učenje tihog osluškivanja zvukova.

10. Pravo na nijanse

Naviknuli smo se na svjetla grada čak kad u prirodi nema svjetla. Električna nam rasvjeta omogućuje da noću živimo

kao danju, sprječavajući nas da opažamo prijelaze; malo tko od nas promatra izlazak i zalazak sunca. A najgore od svega: više nismo sposobni opažati nijanse čak kad s djecom koristimo boje te se izlažemo opasnosti da stvari vidimo crno-bijelo. Ne primjećujemo li nijanse, izlažemo se opasnosti fundamentalizma u svim svojim vjerovanjima. S pojavom multikulturalnog to je doista opasno stajalište.

Pokušajmo zajedno vidjeti svijet očima djece!

Gianfranco Zavalloni je predstavnik odgojno-obrazovnih ustanova u Talijanskom veleposlanstvu u gradu Belo Horizonte u Brazilu.
burattini@libero.it
www.scuolacreativa.it

7. Pravo na ulicu
slobodno se igrati na trgovima,
šetati ulicama

8. Pravo na divljinu
graditi sklonište u šumi, igrati se skrivača
među trstikom, penjati se po drveću

9. Pravo na tišinu
slušati fijkvanje vjetra,
pjev ptica, žubor vode

10. Pravo na nijanse
gledati izlazak
i zalazak sunca